

- тей / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Укл. Л. Л. Макаренко. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – Випуск 111. – С. 94-102.
6. Медична інформатика в модулях: практикум / І.Є.Булах, Л.П.Войтенко, М.Р.Мруга та ін.; за ред. І.Є.Булах. –К.: Медицина, 2009. – 208 с.

Кривенко І.П.

Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца

ДИАГНОСТИРОВАНИЯ У БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПО ОБРАБОТКЕ МЕДИКО-БИОЛОГИЧЕСКИХ ДАННЫХ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «МЕДИЦИНСКАЯ ИНФОРМАТИКА»

Аннотация

Статья посвящена разработке методики диагностирования в будущих врачей компетентности по обработке медико-биологических данных в процессе изучения дисциплины «Медицинская информатика». Представлено определение компетентности по обработке медико-биологических данных, распределение баллов по дисциплине «Медицинская информатика», инструкция по конвертации традиционной оценки за практическое занятие в баллы. Согласно дифференциации сформированности компетентности по обработке медико-биологических данных, введено уровни сформированности этой компетентности в зависимости от 200- балльной шкалы.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетентность по обработке медико-биологических данных, компетентностные задания, медицинская информатика, критериальное оценивание, диагностика уровней компетентности.

Kryvenko I.P.

Bogomolets O.O. National Medical University

DIAGNOSIS IN FUTURE PHYSICIANS OF COMPETENCE IN PROCESSING OF BIOMEDICAL DATA DURING THE STUDY OF MEDICAL INFORMATICS

Summary

Article is devoted to developing a methodology of diagnosing in future physicians of competence in processing biomedical data in the study of the discipline «Medical Informatics». Submitted determining of competency in processing of biomedical data, the distribution of points on the discipline «Medical Informatics» instructions for converting a traditional score for practical training in points. Entered levels of this competence based on a 200-point scale according to the differentiation of formation competence in processing biomedical data.

Keywords: competence approach, competence in processing of biomedical data, competency tasks, medical informatics, criterion assessment, diagnosis levels of competence.

УДК 159.9

АНАЛІЗ ПЕРЕДУМОВ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ТА ПРОЯВІВ ЕМОЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Лазуренко О.О.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

У статті зроблено спробу розкриття та аналізу такого актуального питання професійної підготовки студента як формування його емоційної сфери. Розглянуто психологічні особливості емоційної сфери студентів у зв'язку з навчальною діяльністю та професійною спрямованістю. Проаналізовано емоційний потенціал особистості студента. Запропоновано передумови формування емоційної сфери та розкриття емоційного потенціалу особистості студента в процесі професійної підготовки.

Ключові слова: емоційна сфера, емоційна компетентність, професійна підготовка, студентський вік.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нині емоційна сфера глибоко і всебічно досліджена і представлена в працях багатьох психологів (В. Вілюнас, Б. Додонов, К. Ізард, О. Леонт'єв, Я. Рейковський, С. Рубінштейн, П. Якобсон, А. Ольшаннікова та ін.). Існує багато психологічних теорій, що пояснюють природу даного феномену (Ч. Дарвін, У. Джемс, К. Ланге, П. Симонов, С. Шех-

тер та ін.), досліджено зв'язок компонентів емоційної сфери з пізнавальними процесами (Л. Віготський, О. Леонт'єв та ін.), мотивами, потребами (К. Ізард, С. Рубінштейн, С. Шехтер та ін.), вольовими процесами (Л. Божович, З. Фрейд, С. Рубінштейн, О. Леонт'єв, Я. Рейковський та ін.). Визначені психологічні особливості компонентів емоційної сфери студентів (Б. Анан'єв, О. Бондаренко, В. Ко-

лесніков, В. Лісовський та ін.), розроблено загальні методичні стратегії формування емоційної сфери (В. Горохова, О. Гребенюк, С. Рубінштейн, В. Сухомлинський та ін.).

Виділення невирішених раніше питань загальної проблеми. Огляд літератури свідчить про малу вивченість сутності емоційної сфери в межах педагогіки вищої школи, не зважаючи на те, що в науковій літературі накопичено чималий матеріал щодо підходів формування емоційної сфери. Автори сучасних психолого-педагогічних видань відзначають актуальність проблеми формування емоційної сфери студента – майбутнього фахівця, але не зупиняються на детальному розгляді даного питання. Крім того, неоднозначність розуміння поняття «емоційна сфера» в психології ускладнює виокремлення професійно важливих властивостей лікаря, зокрема лікаря-психолога, які характеризують даний феномен, що, в свою чергу, є серйозним недоліком в психології праці майбутнього фахівця, стримуючим розробку заходів щодо підвищення його професійної майстерності, психічного здоров'я, працездатності.

Ми вважаємо доречним дослідити проблему формування емоційної сфери та розкриття емоційного потенціалу особистості студента в процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Актуальність проблематики, неповнота і суперечливість існуючих даних обумовили необхідність проведення цього дослідження і зумовили вибір теми.

Метою роботи було вивчення психологічних особливостей емоційної сфери студентів у зв'язку з навчальною діяльністю і професійною спрямованістю, а також розробка моделі формування емоційної сфери майбутнього фахівця лікаря-психолога.

Нами були висунуті наступні **гіпотези** дослідження: модель процесу формування емоційної сфери студента – майбутнього лікаря-психолога можна побудувати, якщо будуть з'ясовані: особливості розвитку емоційної сфери студентів; сутність професійно значущих компонентів емоційної сфери майбутнього фахівця; можливості професійної підготовки у розвитку емоційної сфери.

Для досягнення поставленої мети ми розв'язували такі **завдання**: дослідження стану проблеми емоційної сфери, вивчення особливостей емоційної сфери, зокрема емоційності студентів та її структурних компонентів; визначення специфіки емоційності у зв'язку з професійною підготовкою студентів; з'ясувати можливості розвитку емоційної сфери студентів в процесі професійної підготовки; розробити модель формування емоційної сфери майбутнього фахівця в процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Як специфічна соціальна група студентство характеризується «особливими умовами життя, праці та побуту, соціальною поведінкою і психологією, системою соціальних цінностей» [2, с. 29]. Студентський вік пов'язаний зі становленням характеру, формуванням соціальної зрілості, початком процесів індивідуалізації й самореалізації, формуванням індивідуального стилю діяльності. Специфічними чинниками розвитку особистості студентів в цей період є набуття вищої освіти, а також професійне становлення особистості. Основною діяльністю студентів є пізнавальна чи навчальна діяльність, однак, як свідчать деякі дослідження, на певних етапах навчання переважним видом діяльності може виступати спілкування [3]. На думку Б. Г. Ананьєва, студентський вік є сенситивним періодом для розвитку соціогенних потен-

цій людини [1]. Психологічні характеристики цього віку відрізняються складністю й суперечливістю, що визначає його кризовий характер.

Емоційні особливості є однією з важливих характеристик особистості студентів. Найбільш досліджені з них – окремі прояви негативної емоційності студентів, переважно у зв'язку з типовими для вузівської психології проблемами. І все ж таки, емоційність студентів може бути віднесена до маловивченої галузі знань. Причини цього не тільки у наявності загальнометодологічних проблем. Тісний зв'язок емоцій з процесом психічного розвитку обумовлює те, що особливості емоційної сфери розглядаються як показники формування особистості. Структура емоційних переживань студентів, що впливають на формування їх особистості, перебудову поглядів і ставлення до дійсності, надзвичайно складна, динамічна і залежить від зовнішніх явищ, діяльності людини та її індивідуально-типологічних властивостей.

До визначальних особливостей емоційних процесів студентів насамперед відносяться: велика інтенсивність переживань (особливо інтелектуальних почуттів), їх розмаїття, достатня емоційна стійкість тощо. Так, за даними Р. Кеттела, віковий пік тривожності припадає на період двадцяти років, в цей же час спостерігається і підвищена емоційна напруженість студентів [6]. В дослідженнях Б. І. Додонова отримані дані, що стосуються типологічних особливостей емоційності студентів [7]. У дівчат переважають альтруїстичний, практичний, естетичний і гностичний типи, а у юнаків – практичний, пугнічний, альтруїстичний і гностичний типи.

На наш погляд, для динаміки емоційності в юнацький період характерно зниження емоційної чутливості в предметній сфері й підвищення в соціальній. Спостерігається особлива важливість юнацького періоду розвитку емоцій для всього процесу розвитку. Цю думку висловив і П. М. Якобсон. Почуття, пережиті в юнацькому віці, згідно з його твердженням, створюють особливий «фонд» емоційних переживань, які мають значення для подальшого розвитку й росту [8]. Накопичені у вітчизняній психології дані дають змогу розглядати розвиток емоційної сфери в контексті процесу формування особистості. Так, у деяких працях (Л. І. Божович, Л. С. Виготського, І. С. Кона, Г. В. Бреслава та ін.) простежуються певні взаємозв'язки між проявами особистісних новоутворень й особливостями емоційної сфери. Джерела емоційного розвитку вбачаються в «розумінні діяльності суб'єкта, у якій він реалізує свої відносини зі світом і під впливом якої він починає не тільки розуміти, а й емоційно реагувати на події та явища, що відбуваються» [4, с. 13]. За І. С. Коном, коло чинників, здатних викликати емоції, з віком розширюється, зростає тривалість емоційних реакцій, що викликаються короткочасними подразниками. Існує загальна закономірність, за якою разом з рівнем організації та саморегуляції організму підвищується рівень його емотивності (емоційної чутливості) й водночас рівень вибірковості [5].

Все це дає привід стверджувати, що в педагогічних цілях вкрай важливо приділяти певну увагу формуванню і вдосконаленню емоційної сфери студентів. Крім того, як свідчить досвід, починаючи процес формування емоційної сфери необхідно ще в період професійної підготовки у ВНЗ.

Питання формування емоційної сфери майбутнього фахівця є достатньо важливим у педагогіці і психології вищої школи. Це обумовлено тим, що формування емоційної сфери взагалі поєднане з розвитком інших сфер особистості. А відтак, одним

з напрямків розвитку професіоналізму, тобто сукупності професійних особливостей і особистісних властивостей з системою професійних навичок, є формування емоційної сфери, зокрема лікаря-психолога.

Професія лікаря висуває високі вимоги до тих, хто вирішив присвятити їй своє життя. Саме тому за час навчання у вищому медичному закладі студенти повинні не тільки набути необхідні знання з фахових медичних дисциплін, а й розвинути відповідні психологічні якості, сформувати позитивне ставлення до майбутньої професії, від чого в повній мірі буде залежати успішність їхньої практичної діяльності.

Серед властивостей, що мають професійну значимість і характеризують емоційну сферу фахівця, зокрема лікаря, найбільш часто виділяють наступні: пластичність поведінки, здатність розуміти інших, емоційність, емпатія, соціальна зрілість особистості, емоційна стійкість, саморегуляція тощо. Зауважимо, що характер емоційних хвилювань особистості змінюється в зв'язку із формуванням в неї соціальних мотивів діяльності (прагнення зробити дещо необхідне, корисне не тільки для себе, а й для інших). Під впливом подібної діяльності у людини формуються нові мотиви поведінки, а відтак виникають нові емоційні переживання [9].

В будь-якій діяльності важлива гармонія раціонального і емоціонального. А відтак, соціологи, психологи, педагоги і лікарі – всі ті, чия професія пов'язана в тому чи іншому плані з роботою з людьми, повинні враховувати роль емоційного фактору в їх діяльності, формувати свою емоційну сферу і розвивати професійну компетентність.

Крім того, дуже важливим є й той факт, що в процесі професійної психологічної підготовки медичних кадрів вивчення суттєвих емоційних властивостей, формування емоційної культури майбутніх медичних психологів є одним з провідних завдань, а засвоєння найсуттєвіших експресивних якостей людини призводить до сприятливих умов спілкування лікаря з пацієнтом.

Аналіз державного стандарту підготовки фахівців за спеціальністю 19.00.04: медична психологія показує, що найбільший потенціал з формування теоретичних знань студентів у таких дисциплінах, як загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, патопсихологія, медична психологія, психологія особистості, етика і деонтологія в професійній діяльності лікаря. Незначні можливості закладені у змісті таких навчальних предметів, як вступ до спеціальності, спеціальна психологія, основи психотренінгу, психологія професійної діяльності. Вищезазначені дисципліни мають можливості формування емоційної сфери студента за рахунок розгляду наступних проблем: професійно-особистісне становлення і розвиток фахівця; формування емоційного досвіду; створення доброзичливої атмосфери як фактора поведінки, спілкування і результативності навчання; порушення в емоційній організації особистості.

Вивчення сучасного стану професійної медико-психологічної підготовки свідчить, що вирішенню зазначеного завдання вищими навчальними закладами приділяється недостатня увага. Результати аналізу навчальних планів та програм підготовки медичних фахівців свідчать, що психологія емоцій не виділяється в окремий об'єкт педагогічного впливу, а тому існує об'єктивна суперечність між реальною потребою майбутнього фахівця в оволодінні знань з психології емоцій та можливістю отримати їх у процесі навчання у ВМНЗ. Розв'язати цю суперечність можна шляхом формування емоційної

компетентності майбутнього фахівця, оскільки акумулює в собі як професійну компетентність, так і індивідуальні властивості особистості.

На наш погляд, досягнення високого рівня ефективності у формування емоційної компетентності майбутніх лікарів неможливе без систематичної, цілеспрямованої підготовки у межах відповідного курсу. Тому, враховуючи ці міркування, нами розроблено курси «Психологія емоцій» та «Психологічні особливості професійної діяльності», спрямовані на підготовку студентів, формування їх емоційної сфери та професійної компетентності.

Вказані вище дисципліни дозволяють студентам отримати інформацію про психологічний аспект професійної діяльності фахівця-лікаря, його емоційної сфери, емоційної організації особистості, про вікові особливості даного феномену, а також про основи управління емоційними станами тощо. Очевидно, що аналіз змісту вищої освіти буде неповним без вивчення можливостей практичної підготовки студентів до професійної діяльності. Саме тому одним з завдань нашого дослідження було створення моделі формування емоційної сфери майбутнього лікаря-психолога в процесі професійної підготовки.

Спираючись на матеріали попередніх досліджень, ми спробували скласти наукову характеристику процесу формування емоційної сфери: яким чином організувати процес навчання, щоб він сприяв розвитку емоційної сфери; які умови, методи і форми роботи зі студентами, що сприятимуть формуванню даного феномену.

При побудові нашої моделі ми виходили з наступних положень: формування емоційної сфери студента – майбутнього лікаря-психолога мусить бути одним із завдань професійної підготовки; формування емоційної сфери відбувається більш успішно за умов розвитку цілісної індивідуальності студента, в поєднанні з іншими сферами психіки, з особистісними властивостями; в процесі розвитку емоційної сфери студента – майбутнього лікаря-психолога особливу увагу слід приділити формуванню професійно значущих компонентів цієї сфери; процес формування емоційної сфери студента – тривалий процес; формування і розвиток емоційної сфери – двосторонній процес, під час якого здійснюється діяльність викладача по формуванню компонентів емоційної сфери і діяльність студента по саморозвитку своєї емоційної сфери; процес формування емоційної сфери студента є тривалим процесом, що здійснюється на певних етапах, на кожному з яких він підпорядкований конкретним цілям і відповідним завданням.

В нашому дослідженні, в першу чергу, ми спираємось на концепцію індивідуальності, оскільки саме вона передбачає розвиток сфер індивідуальності особистості, в тому числі її емоційної сфери. В зв'язку з цим в нашому дослідженні стає можливим розгляд певних ситуацій у професійній підготовці майбутніх фахівців як складових педагогічного процесу, що забезпечують психологічну основу професійної підготовки і спрямовані на реалізацію законмірностей розвитку індивідуальності в цілому.

Очевидно, що формування емоційної сфери це цілеспрямований процес. Система цілей включає наступне: формування навичок оцінювання результатів власної діяльності; формування навичок аналізу емоційних станів; опанування прийомами емоційної регуляції; визначення сприятливих та негативних факторів власного емоційного розвитку. Система цілей, що відображає формування професійно значущих компонентів емоційної сфери студентів включає: формування навичок аналізу

професійної діяльності; формування навичок передбачення можливих емоційних станів у пацієнтів; формування адекватного розуміння власних особливостей емоційної сфери в готовності здійснення професійної діяльності; самовдосконалення власного спостереження, емпатії, емоційної лабільності, рефлексії, інших професійно значущих компонентів емоційної сфери; формування навичок в розробці тактики емоційного самовдосконалення тощо.

В процесі навчання у ВМНЗ студенту – майбутньому лікарю необхідно засвоїти певні знання, що забезпечать формування в його свідомості чіткої картини емоційної організації людини, а також озброять його методологічними підходами до формування власної емоційної сфери. На нашу думку, до них належать знання про емоційну організацію особистості; вікові особливості емоційної сфери; відхилення в емоційному розвитку людини; зв'язок емоцій з пізнанням; професійно важливі властивості лікаря (емоційний аспект); способи регуляції емоційних станів; способи емоційної саморегуляції і т.і.

В процесі формування емоційної сфери студента одне з важливих місць посідає система відповідних вмінь та навичок. До них належать: емоційні вміння; навички емоційної саморегуляції; вміння передбачати можливі емоційні реакції в певних ситуаціях; вміння керувати емоційними станами; вміння швидкого реагування в емоціогенних ситуаціях; навички спостереження, емпатії, перцепції тощо.

Відповідно до побудованої нами моделі, формування вищезазначених вмінь та навичок відбувається за рахунок включення до процесу навчання. З цією метою нами розроблена система завдань, яка охоплює наступне: завдання на пізнання емоційних станів, експресивних засобів, прийомів регуляції емоцій; завдання на самопізнання особливостей власних емоційних станів, засобів експресії, прийомів емоційної регуляції на основі самоаналізу; завдання на розвиток навичок емоційної регуляції; завдання на розвиток професійної спостережливості (перцептивний, емпатійний компоненти); завдання на психологічний аналіз ситуацій в процесі професійної діяльності.

В цілому система завдань побудована на основі принципів професійної спрямованості, концепції ін-

дивідуальності, а також етапів формування емоційної сфери студентів в процесі підготовки у ВМНЗ.

Не слід забувати, що знання, вміння і навички, які формуються в процесі професійної підготовки, вирізняються не лише змістовно й функціонально, а й характером діяльності, необхідної для їх засвоєння. На наш погляд, виховання емоційного ставлення реалізується при виникненні певного почуття, емоційно забарвленої потреби, співпереживання. В зв'язку з цим, розвиток емоційної сфери пов'язаний з розвитком психічним і соціальним під впливом певних умов – обставин, які сприяють успішній організації і здійсненню процесу її формування у студентів. Пов'язані вони і з викладачами, і зі студентами, і, звичайно с процесом професійного навчання.

В представленій нами моделі формування емоційної сфери студента знайшли відображення різноманітні форми навчання: лекції, семінарські, практичні заняття, виробнича практика, консультація, самостійна робота.

Ми спирались на той факт, що модель формування емоційної сфери студента можна побудувати, якщо відомі вікові особливості розвитку емоційної сфери студентів; сутність професійно важливих компонентів емоційної сфери майбутнього лікаря; можливості професійної підготовки в розвитку емоційної сфери (методичний аспект). Відтак, основними етапами формування емоційної сфери студентів – майбутніх лікарів-психологів в процесі професійної підготовки мають стати: загальний розвиток емоційної сфери; її саморозвиток; формування професійно значущих компонентів емоційної сфери та їх саморозвиток.

Висновки. Таким чином, в даній роботі здійснено спробу проаналізувати таке актуальне питання професійної підготовки студента як формування його емоційної сфери. І саме дослідження проблеми нашого пошуку дозволило дати наукове уявлення про модель формування емоційної сфери студента – майбутнього лікаря-психолога в процесі професійної підготовки і з'ясувати, що її формування му- сить бути одним з завдань професійної підготовки, адже сприятиме розкриттю емоційного потенціалу особистості фахівця.

Список літератури:

1. Ананьев Б. Г. Некоторые проблемы психофизиологии студенческого возраста. – М.: Знание, 1972. – 32 с.
2. Лисовский В. Т., Дмитриев А. В. Личность студента. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1974. – 184 с.
3. Лушин П. В., Шуранова И. Ю. Психологическая служба педагогического института // Вопросы психологии. 1993. № 3. – С. 122-125.
4. Запорожец А. В., Неверович Я. З., Кошелева А. Д. Развитие социальных эмоций у детей дошкольного возраста. – М., 1986. – 173 с.
5. Кон И. С. Психология юношеского возраста: Проблемы формирования личности. – М.: Просвещение, 1979. – 175 с.
6. Смирнов С. Л. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности: Учеб. пособие для слушателей факультетов и институтов повышения квалификации преподавателей вузов и аспирантов. – М.: Аспект Пресс, 1995. – 271 с.
7. Додонов Б. И. В мире эмоций. – К.: Политиздат, 1987. – 140 с.
8. Якобсон П. М. Психология чувств. – М.: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1956. – 238 с.
9. Шеховцова Л. Ф. Психофизиологические аспекты профессионального отбора. Часть II. – Петрозаводск, 1991. – 108 с.
10. Додонов Б. И. Эмоция как ценность. – М., 1978. – 272 с.
11. Реан А. А. К проблеме социальной адаптации // Вестник СПбГУ. Серия 6. Вып. 3. № 20. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 1995. – С. 74-99.
12. Обозов Н. Н. Динамика межличностных отношений студентов и ее связь с экстраверсией и нейротизмом // Человек и общество. Проблемы интеллектуального и культурного развития студенчества. Сборник статей / Под общ. ред. Б. Г. Ананьева. Вып. 13. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1973. – С. 149-154.

Лазуренко Е.А.

Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца

АНАЛИЗ ПРЕДПОСЫЛОК ФОРМИРОВАНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ СФЕРЫ И ПРОЯВЛЕНИЙ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Аннотация

В статье сделана попытка раскрытия и анализа такой актуальной задачи профессиональной подготовки студента как формирование его эмоциональной сферы. Рассмотрены психологические особенности эмоциональной сферы студентов в связи с учебной деятельностью и профессиональной направленностью. Проанализирован эмоциональный потенциал личности студента. Предложены предпосылки формирования эмоциональной сферы и раскрытия эмоционального потенциала личности студента в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: эмоциональная сфера, эмоциональная компетентность, профессиональная подготовка, студенческий возраст.

Olena O.L.

O.O. Bogomolets National Medical University

ANALYSIS PREREQUISITE FOR THE FORMATION EMOTIONAL SPHERE AND MANIFESTATION OF THE EMOTIONAL POTENTIAL OF THE INDIVIDUAL STUDENT DURING PROFESSIONAL TRAINING

Summary

This article attempts to disclose and analyse such contemporary issues as training students to form its emotional sphere. Considered the psychological characteristics of students in the emotional sphere due to training activities and professional orientation. Analysed the emotional potential of the individual student. A prerequisite of forming emotional sphere of emotional disclosure and potential of the individual student during training.

Keywords: emotional field, emotional competence, training, student age.

УДК37.015.3

ПРОГРАМА АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ДО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Максим О.В.

Інститут психології імені Г.С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України

Стаття розкриває питання про проблему психологічної адаптації дітей з порушеннями розвитку саморегуляції до соціокультурного середовища. Автор наводить результати теоретичного дослідження психологічних механізмів адаптації та розглядає основні аспекти розвивально-корекційної роботи по сприянню соціально – психологічної адаптації дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: дезадаптація, довільна регуляція, психологічна корекція, саморегуляція, рефлексія, тренінг, цілепокладання.

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку українського суспільства, перехід до ринкових відносин, інтенсивні зміни навколишнього середовища та геополітичних процесів, зростання темпів життя, соціально-економічна криза вимагають посилення уваги до проблеми соціальної адаптації людини до соціального середовища. В цих умовах відбувається тотальна руйнація традиційних соціально-регулятивних механізмів, порушення узгодженості соціальної взаємодії індивіда чи групи з соціальним середовищем. Соціальна адаптація належить до одного з ключових дослідницьких напрямів, актуальних для всього комплексу наук про людину та її діяльність. Особливе місце їй відводиться у соціології, що зумовлюється важливістю цього процесу для гармонійного розвитку людини і суспільства.

Психологічна адаптація до соціокультурного середовища, як і будь-який новий, ще не засвоєний вид діяльності вимагає мобілізації всіх психічних і психофізіологічних сил дитини задля того, щоб опанувати необхідні вміння, навички, знайти своє місце серед групи нових товаришів, установити сприятливі взаємини зі вчителями. Зміни, що відбуваються у психіці дитини в початковий період засвоєння навчальної діяльності відображають процес її психологічної адаптації. Створення належних психологічних умов для адаптації дитини до навчальної діяльності допомагає запобігти негативним явищам у її психіці, таким як порушення психічної рівноваги, виникнення емоційної нестійкості, втрати інтересу до навчання та продуктивної взаємодії з однокласниками і педагогами – тобто соціальної дезадаптації.